

виявлення продуктивності семантичних типів в англійському мові було проведено кількісний аналіз емпіричного матеріалу. В результаті проведеного дослідження були виділені три основні групи каузативних екзистенціальних дієслів з семою отрицання в залежності від ОЭС, а саме: припинення існування неживого об'єкта, живого об'єкта та абстрактної сутності.

Ключові слова: каузація, екзистенціальність, отрицання, дієслово, лексическа семантика.

Abstract. The main concern of the article is to carry out the semantic analysis of the causative existential verbs with the seme of negation on the basis of the English language corpus depending on the existential situation object (hereafter OES). The methodological basis presupposes the use of such methods and ways of linguistic analysis as differential and structural, contextual analysis. It has been established that causation, existence and negation are universal fundamental language categories. Quantitative analysis of the empiric material is done with the aim of identifying the productivity of the semantic types traced in the process of research. As a result, depending on the object of causation three main groups of causative existential verbs with the seme of negation were singled out, namely: the cessation of the existence of inanimate object, animate object and the abstract entities.

Key words: causation, existention, negation, verb, lexical semantics.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Залужна О. О. Лексико-стилістичні та структурно-синтаксичні особливості привативних дієслів в англійській та українській мовах: монографія. Вінниця, 2019. 316 с.
2. Кузнецов А. М. Глагол to be и его лексико-семантические эквиваленты. *Категории бытия и обладания в языке*. М.: Наука, 1977. С. 68–100.
3. Jespersen O. Negation in English and Other Languages. København: Ejnar Munksgaard, 1966. 151 p.
4. Байкеева В. М. Семантические параметры переходных глаголов современного английского языка: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / В. М. Байкеева. Львов, 1999. 16 с.
5. Придворова Т. П. Развитие глаголов бытия и прекращения бытия в английском языке. (Опыт историко-семантического исследования): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Т. П. Придворова. М., 2005. 216 с.
6. Бахарев А. И. Отрицание и способы его выражения в русском языке XV–XVII вв. *Вопросы языкознания*. 1981. № 2. С. 99–109.
7. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Частина I. Горлівка: ГДПШМ, 2004. 288 с.
8. Givon T. Negation in Language: Pragmatics, Function, Ontology. *Syntax and Semantics* / [P. Cole (ed.)]. Pragmatics 9. New York: Academic Press, 1978. P. 69–112.
9. Iyeiri Y. Aspects of English Negation. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2005. 239 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

10. The Oxford English Dictionary. URL: <http://www.oxforddictionaries.com/>

УДК 81.371

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНОМАСТИКОНУ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ ДЖ. МАРТИНА «ПІСНЯ ЛЬОДУ ТА ВОГНЮ: ГРА ПРЕСТОЛІВ»

А. А. Малахова, О. О. Ситенко

Анотація. У даному дослідженні розкриваються особливості вжитку онімів у художньому творі Джорджа Мартіна «Пісня льоду та вогню: Гра Престолів», їхнього впливу на загальну картину побудови сюжету художнього твору та аналізу лексико-семантичних і структурних особливостей антропонімів. Методологічною основою роботи є структурно-системний підхід. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування описово-компаративного методу, який полягає в зіставленні онімів для встановлення їхніх диференційних ознак, і використовується для об'єднання їхніх функційних особливостей у певні групи та компонентного аналізу для розподілу лексичних одиниць на семантичні компоненти.

Ключові слова: оніми, антропоніми, власні імена, роман-фентезі, фольклор.

Актуальність даної роботи обумовлена недостатнім рівнем вивчення антропонімів у серії романів-фентезі Джорджа Мартіна «Пісня льоду та вогню» та визначається зростаючою зацікавленістю лінгвістів до досліджень ономастичних лексичних одиниць,

насичених національно-культурним змістом. **Мета** дослідження полягає в аналізі лексичної семантики та структурних конституцій побудови власних назв вказаних типів та їхній класифікації. **Об'єктом** дослідження є антропоніми, які були взяті з англійського фольклору, а також власні назви, які є алюзіями на персоналії. **Предметом** розгляду у роботі постають їхні лексико-семантичні особливості процесу номінації та побудови.

Номенклатура сучасних англійських імен представляється своєрідною мозаїкою, складеною з найменувань древніх і нових, споконвічно англійських і запозичених, традиційних, що відрізняються один від одного структурними та семантичними ознаками. Імена проходять свій історичний шлях розвитку, який пов'язаний з історією англійського народу та англійської мови. За даними К. Б. Зайцевої та О. В. Суперанської на даний момент в англійській антропоніміці лише 8 % припадає на імена давньоанглійського періоду. Після нормандського завоювання давньоанглійські імена, що вживаються протягом століть, майже повністю зникли [2, с. 110].

Питання класифікації антропонімів є одним з найважчих для дослідників цієї сфери. Існує безліч різних класифікацій, як у вітчизняній, так і в зарубіжній традиції. Однією з найбільш докладних є класифікація, запропонована Майклом Кемпбелом [5, с. 84], в якій він розділяє антропоніми на наступні групи:

1) *Given name / First name / Christian name / Praenomen* (ім'я / ім'я, дане при хрещенні / ім'я в Стародавньому Римі (архаїзм) / ім'я присвоєне людині при народженні;

2) *Middle name* (друге ім'я) – в англомовному світі це друге ім'я, яке було присвоєне людині при народженні. Воно розташовується між першим ім'ям і прізвищем. Іноді люди можуть мати більше одного такого імені;

3) *Family name / Last name / Surname* (прізвище) – ім'я, яке передається від одного роду до наступного. У багатьох країнах і культурах жінки переймають ім'я чоловіків після вступу в шлюб;

4) *Nomen* (прізвище в Стародавньому Римі (архаїзм) – ім'я, яке давало уявлення про рід в Стародавньому Римі. Розташовувалося між «*praenomen*» і «*cognomen*»;

5) *Cognomen / Agnomen* (родове прізвище в Стародавньому Римі) – частина імені в Стародавньому Римі, розташовувалося після «*praenomen*» і «*nomen*». Насправді «*cognomen*» – це прізвище, але в ті часи воно передавалося від батька до сина, тим самим в комбінації з іншими складовими імені Стародавнього Риму, ділили пологи на менші групи, ніж це робив «*nomen*»;

6) *Nickname / Byname* (прізвище) – ім'я, яке заміщає справжнє ім'я людини. Воно може використовуватися, тому що воно більш знайоме та надає якийсь опис про людину, чи тому що воно коротше, ніж звичайне ім'я людини;

7) *Pet name / Diminutive* (зменшувально-услеслива форма імені) – ім'я, яке використовується замість звичайного або повного імені, для того щоб висловити любов, ніжність або підкреслити близькість;

8) *Patronym / Filiation* (патронім або по батькові) – ім'я, похідне від імені батька, яке присвоюється дитині при народженні;

9) *Matronym* (матрон) – частина родового імені, яке присвоюється дитині на ім'я матері.

Ономастикон твору «Гра Престолів» вражає не тільки багатством і різнобарвністю розрядів онімів, але також і численними прийомами нарікання імен. В цілому, можна виділити кілька прийомів найменування імен, які використовує автор:

1. Оніми, взяті з реального іменника:

а) сучасної епохи, наприклад, антропоніми *Catelyn* – 'Кейтлін', *Robert* – 'Роберт', *Brandon* – 'Брендон', *Jaime* – 'Джеймі', *Jon* – 'Джон', *Will* – 'Віл' – реально існуючі англійські імена.

Перша група проаналізованих в нашій роботі власних назв – це поодинокі антропоніми. Дана група антропонімів повністю запозичена з існуючого в культурі лексикону, що зберігає всі соціально-мовні конотації спільного вживання, які не створюються автором, а запозичуються з мовного культурного арсеналу. Подібні імена є в

будь-якому творі, так як мова конкретного письменника – це в першу чергу дані національної мови, а твір завжди включно розглядається в контексті культури.

б) попередніх епох:

1) оніми від давньоанглійської мови: *Garrad (Gerald)* → *Gared, Edweard* ('weard – protection') → *Eddard, Brandon* ('somebody, who lives next to the tower or lighthouse') → *Bran, Jamesina* → *Jaime (female name), Brandon* → *Bran* ('crow'), *Darragh* → *Darren* ('oak tree'), *Selwyn* ('Sel' – 'castle/house' + 'Wynhin' – 'friend' → *Serwyn*);

2) оніми взяті з інших мов: *Sansa* ('praise/charm'), *Stanislav* ('somebody who achieves glory of fame') → *Stannis, Aryan* ('noble') → *Arya, Ishara* → *Ashara* ('goddess of oath'), *Arthur* → ('arth' – a bear), *Lyan* ('the girl who has a beautiful face') → *Lyanna*;

3) оніми від латинської мови: *Johannus* → *John* → *Jon, George* → *Jory, Geraut / Gerwald* ('ger' – a spear + 'waltan' – to manage) → *Gerold*;

4) оніми від грецької мови: *Theodore* → *Theon, Aikaterine* → *Caitlin* → *Catelyn*;

5) оніми від давньо-германських мов: *Willahelm* → *Will* (*will/desire* + *helmet-protection*), *Hruodpercht* ('hruod' – fame + 'beracht' – bright) → *Robert*.

2. Вигадані імена і назви, до числа яких входять: оніми побудовані від географічних назв: *Tyrone* (the county in the Northern Ireland) → *Tyrion, Deasmhumhna* → *Desmond* ('one of provinces of Ireland').

У результаті дослідження було виявлено ще один вид антропоніма – гіпокорістік. Це скорочений варіант особистого імені, який виступає замість повного особистого імені [1, с. 83], наприклад: *Dany* скорочення від *Daenerys Cat* від *Catelyn, Chiv* від *Chivalry, Bran* від *Brandon, Galad* від *Galadedrid, Ria* від *Rian, Ned* від *Eddard*.

Зіставляючи гіпокорістіки з повними формами стає очевидно, що автор вдається до використання відомих англійських гіпокорістік як скорочених варіантів придуманих ним самим імен: *Sam* від *Samwell*, а не від *Samuel, Ben* від *Benjen*, а не від *Benjamin, Mat* від *Matrim*, а не від *Matthew, Ned* від *Eddard*, а не від *Edward*.

Таким чином, проведене дослідження доводить, що антропоніміка художнього твору жанру фентезі яскраво виділяється оригінальністю і автономністю, разом з цим читач отримує підказку, по якій можна орієнтуватися.

Результати аналізу зазначених антропонімів проілюструємо діаграмою, див. Рис. 1:

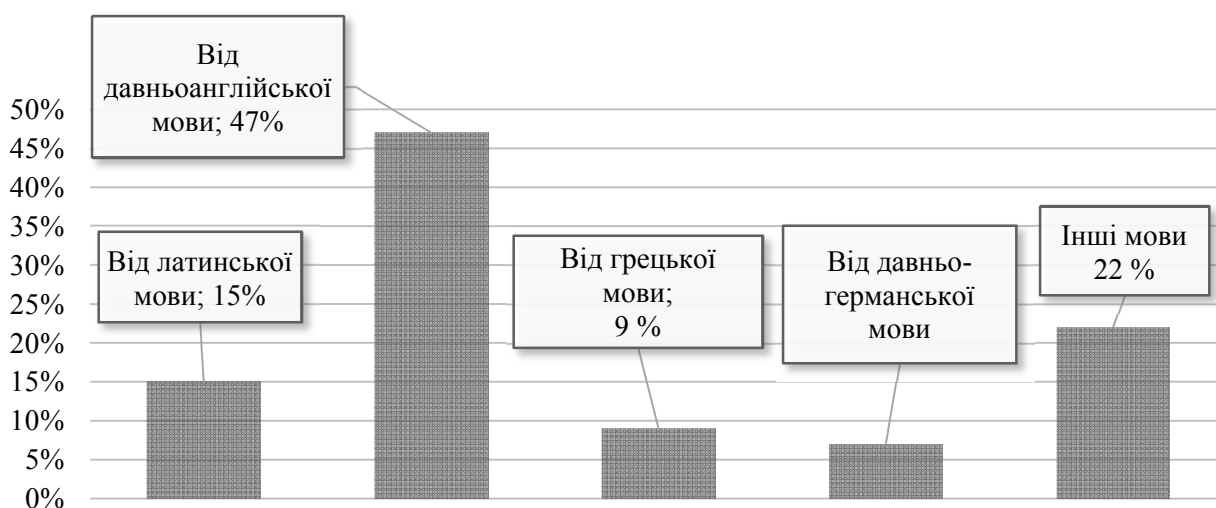


Рисунок 1. Власні імена, взяті з різних мов

Певна частина антропонімів у романі (14 % від загальної кількості одиниць) походить з англійського фольклору і багато імен є алюзіями на історичні події чи персоналії [3, с. 15]. У результаті дослідження було помічено, що дім Ланістерів (*House Lannister*) є очевидною алюзією на старовинну династію Ланкастерів. У романі навіть проводяться деякі паралелі між цими домами, також спільним для них є герб із зображенням лева на ньому. Війна між Старками і Ланістерами дуже подібна до війни Червоної та Білої троянд в Англії другої

половини XV століття. Так само, як Старки, будинок Йорків знаходився на півночі. Водночас, Ланкастери так само, як Ланістери, вважалися жителями півдня і були дуже багаті. У процесі дослідження було зафіксовано надання персонажам книги імен, які слугують прототипами відомих особистостей в історії Англії, яскравим прикладом може слугувати ім'я *Lord Rickard Stark* 'Князь Рікард Старк', ім'я якого було надано на честь Річарда I Левове Серце.

Що стосується особливості передачі прізвищ позашлюбних дітей, то позашлюбна дитина як хлопчик, так і дівчинка отримує однакове прізвище, яке закріплене традиційними географічними відповідниками у певному регіоні, так наприклад: *Flowers (The Reach)* – Флауерс (Простір), *Hill (The Westernlands)* – Хілл (Західні землі), *Pyke (Iron Islands)* – Пайк (Залізні острови), *Rivers (The Riverlands)* – Ріверс (Річкові землі), *Sand (Dorne)* – Сенд (Дорн), *Snow (The North)* – Сноу (Північ), *Stone (The Vale of Arryn)* – Стоун (Долина Арін), *Storm (The Stormlands)* – Шторм (Штормові землі), *Waters (The Crownlands)* – Уотерс (Королівські землі). Якщо людина носить одне з вищеперерахованих прізвищ, можна зробити висновок, що прізвища незаконнонароджених дітей у романі відображають природні особливості регіону. Крім того, вони є засобом ідентифікації і вказують на нешляхетне походження свого носія.

У процесі дослідження було зафіксовано, що розглянуті прізвища не успадковуються, тому у випадку із персонажем Джона Сноу, його нащадки взагалі не матимуть права на прізвище. Так, позашлюбного сина лорда Еддарда Старка (*Eddard Stark*), керуючого північною країною, називають *Jon Snow* 'Джон Сноу', а не *Jon Stark* 'Джон Старк'.

З будинком Таргарієнів справа зовсім інакша. Імена, в основному є авторськими оказіоналізмами і не знаходять відображення в історії. Якщо звернути увагу на засоби створення онімів носії яких є члени будинку Таргарієнів, то можна помітити, що деякі імена за будовою нагадують давньоримські (закінчення *-us* співзвучні закінченням *-us*). Проілюструємо наступними прикладами: імена *Aerys* 'Ейрис' *Daenerys* 'Данерис', *Viserys* 'Вісерис', нагадують по звучанню такі давньоримські імена як: *Aulus* 'Аюлус', *Lucius* 'Люциус', *Tiberis* 'Тіберус'. Треба зазначити, що цей процес відбувається тільки на рівні слухового сприйняття. Дім Таргарієнів – *Targaryen* має ще декілька особливостей, одна з них та, що автор зображує їх нащадками найдавнішої цивілізації та шляхетних лордів стародавнього фрігольду Валерії. Їхню породу видає приголомшлива врода. Вони мають сріблясто-золоте або платинове волосся та світлі очі (бузкового або синього кольору). Можливо, саме тому в прізвищі *Targaryen* 'Таргарієн' присутній елемент *Aryen* 'Арієн', що в перекладі з англійської означає «арієць». І хоча історично арійці не мають ніякого відношення до ненаукової раси, описаної нацистами, у романі простежуються схожі зовнішні риси і виникають певні асоціації з так званою «вибраністю».

Аннотація. В данном исследовании раскрываются особенности употребления онимов в художественном произведении Джорджа Мартина «Песня льда и огня: Игра Престолов», их влияния на общую картину построения сюжета художественного произведения и анализа лексико-семантических и структурных особенностей антропонимов. Методологической основой работы является структурно-системный подход. Специфика исследуемой темы предусматривает применение описательно-компаративного метода, который заключается в сопоставлении онимов для установления их дифференциальных признаков, и используется для объединения их функциональных особенностей в определенные группы и компонентного анализа для распределения лексических единиц на семантические компоненты.

Ключевые слова: онимы, антропонимы, имя собственное, роман-фэнтези, фольклор.

Abstract. In this study the specific features of the usage of onyms in George Martin's novel: "The Song of Ice and Fire: The Game of Thrones" are under consideration. Their influence on the general picture of the plot's construction as a piece of art and the analysis of the lexical-semantic and structural features of the names of these types are studied. Methodological basis of the work is the structural-system approach. The peculiarity of the researched subject provides the usage of a descriptive-comparative method, which consists in comparing linguistic units to establish their differential characteristics, and is used to combine their functional characteristics into definite groups and component analysis to distribute lexical units into semantic components.

Key words: onyms, anthroponyms, proper name, novel-fantasy, folklore.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Олійник Т. С. Семантичні та функціональні характеристики символічних власних імен в сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. 2001. 386 с.
2. Теория и методика ономастических исследований / Суперанская А. В., Сталтмане В. Э., Подольская Н. В., Зайцева К. Б. М. : Наука, 1986. 258 с.
3. Given-Wilson, Chris, and Alice Curteis. The Royal Bastards of Medieval England. 1995. 52 p.
4. Martin R. R. George. A Game of Thrones : Bantman Books Mass Market Edition. 1996. 800 p.
5. Michael Campbell. The theory of speech and language. Oxford. 1932. 386 p.

УДК 811.161.2'373.7-312.9

АВТОРСЬКЕ ПЕРИФРАЗОТВОРЕННЯ У ХИМЕРНІЙ ПРОЗІ ЄВГЕНА ГУЦАЛА

А. Д. Метельна, О. Г. Важеніна

Анотація: У статті розглянуто авторське перифразотворення Євгена Гуцала на матеріалі химерного роману «Приватне життя феномена». Зроблено спробу упорядкування та опису фактичного матеріалу за різними ознаками. Простежено функційні можливості перифраз у химерному тексті.

Ключові слова: перифразове наповнення, авторські перифрази, граматична структура перифразових одиниць, перифрази-номінативи.

Постановка проблеми: Проблема авторського мовотворення завжди була предметом особливої уваги дослідників-лінгвістів, адже завдяки художній мові письменника, її специфіці, динаміці можна простежити процес розвитку української мови на всіх етапах її становлення. У запропонованій статті ми розглянемо авторські прийоми перифразотворення у химерному романі Євгена Гуцала «Приватне життя феномена».

Актуальність статті зумовлена відсутністю дослідження перифразотворення Євгена Гуцала.

Виклад основного матеріалу: Важливі засади щодо визначення лінгвістичної природи, стильової специфіки перифраз розглянуто у працях О. Потебні, І. Гальперіна, Г. Євсєєвої, І. Кобилянського, М. Коломійця, О. Копусь, Є. Регушевського, Н. Сологуб, Ю. Тимченко, О. Ткаченка, Г. Удовиченка, О. Юрченка та ін. Дослідженням мовосвіту творчого доробку химерних романів Євгена Гуцала займалися Ж. Колоїз, О. Важеніна, А. Попович, А. Поповський, С. Шуляк та інші.

Погляди науковців різняться щодо віднесеності перифраз до тієї чи іншої галузі мовознавства. Так, М. Коломієць, Є. Регушевський розглядають явище перифрази в лексикології, М. Шанський, О. Юрченко вважають їх об'єктом вивчення фразеології, Г. Удовиченко, І. Гальперін, І. Кобилянський – вивчають їх як одиниці синтаксису. На думку В. Зайцевої, «недостатня чіткість у трактуванні сутності перифрастичних одиниць зумовлена тим, що деякі мовознавці не диференціюють поняття «перифрастичної мови» і «перифраза», тобто не проводять межу між здатністю мови виражати те саме чи схоже значення різними засобами, з одного боку, і конкретними мовними одиницями, що функціонують у текстах і мають відповідну логіко-психологічну основу, образну семантику і відповідну структуру – з іншого» [1, с. 79].

Дискусійним є також питання щодо розуміння граматичної будови перифраз. О. Копусь у своїй статті «Перифрази як елемент концептуальної картини світу в романах Олеся Гончара» розглядає погляди дослідників на поставлену проблему. Так, І. Гальперін, І. Кобилянський, О. Кожин, Д. Розенталь та інші найменшою одиницею, за допомогою якої може виражатися перифраз, вважають словосполучення. Деякі мовознавці, зокрема